

CAPUT XI.

QUALE PECCATUM SIT, SINE RATIONABILI CAUSA
UTI AMPHIBOLOGIA, PRÆSERTIM MENTALI, IN
JURANDO.

1. Quæritur an detur mendacium et perjurium in tali modo loquendi. — Ut ratio et gravitas hujus culpæ magis intelligatur, quærimus an sic loqui sine causa, sit in rigore mendacium, et consequenter, si juramento firmetur, sit proprium perjurium. Utrumque enim videtur affirmandum, quia locutio illa est contra virtutem veritatis; ergo est mendacium; ergo juramentum illi additum est perjurium. Consequentiæ videntur claræ. Et antecedens patet ex doctrina Aristotelis, 4 Ethic., cap. 7, quem imitatur D. Thomas 2. 2, q. 109, art. 1, ad 2; docet enim ad veritatem pertinere ut homo unumquodque, quale est ipsum, dicat atque ostendat tam vita quam verbis; et eum, qui sic se gerit, dicit esse veracem, sentiens alium esse mendacem, quem simulatorem vel dissimulatorem vocat. Sed negari non potest quin amphibologia sit quædam simulatio; ergo si absque justa causa fiat, est veritati contraria, atque adeo mendacium.

2. Necessitas excusat amphibologiam a mendacio. — Dices: si tunc est mendacium, semper erit, etiamsi ex quacumque causa fiat, quia mendacium non desinit esse mendacium propter justum finem, alias interdum esset licitum. Respondetur negando sequelam, quia malitia non est carentia omnis bonitatis, sed debita inesse. Quoties autem necessitas non requirit amphibologiam, debita est nostro sermone simplicitas in sensu usitato et concepto ab audiente; et ideo tunc carentia veritatis in illo sensu est vitiosa et contraria veritati, ac subinde in rigore videtur esse mendacium. Quando autem intervenit necessitas, tunc illa carentia est pura negatio, quia contraria significatio non est debita; et ita illa carentia non est vitiosa, nec constituit mendacium, quia superest aliis sensus verus accommodatus locutioni. Neque propterea fit ut mendacium interdum liceat propter extrinsecum finem, sed fit ut desinat esse mendacium, quod tale fuisse, causa non interveniente. Neque etiam sequitur ut semper desinat esse mendacium, quod propter bonum finem profertur, sed oportet ut verba in aliquo vero sensu profrantur. Nam si hoc non habuerint, non poterunt honeste proferri propter ullum finem; si

autem hoc habuerint, et aliis simplicior sensus non sit debitus, et qui loquitur sciat in debito sensu loqui, semper poterit excusari mendacium.

3. Confirmatur præsens opinio. — Atque hæc sententia satis probabilis videtur, eique favet illud, nomine Aug., de Confl. virt. et vit., cap. 19: *Fallacia, atque mendacium unum dicuntur; fallacia autem fit ingenio, mendacium autem simplici verbo.* Quod exemplo declarans, fallaciam ponit in amphibologia; ut si quis petenti respondeat: *Non habeo quod tibi possim dare*, occultans quod sibi reservat, dicit esse fallaciam; si vero simpliciter respondeat: *Non habeo*, dicit vocari mendacium. Utrumque autem concludit esse cavendum, quia utroque modo mentitur quis, et proximum diecipit. Ergo saltem debet hoc intelligi, quando fallacia est sine causa, et deceptio est activa, ut sic dicam, et non tantum passiva, seu permissiva. Et in eamdem sententiam se ostendit valde propensum Aug., libr. contra Mendac., et aliis locis, quæ late referuntur, 22, q. 2, c. Cum humilitatis, et sequentibus. Denique facit c. 1, eod., ubi generaliter definitur, *perjurium esse nequiter decipere credentem*: ergo quoties amphibologia, qua alius decipitur, est iniqua, et juramento firmatur, est perjurium, quia est juramentum, quo nequiter decipitur proximus.

4. Astutia est vitium prudentiae contrarium. — Nihilominus contraria pars in rigore videatur vera. Primo, quia qui sic loquitur et jurat, non intendit falsum dicere vel jurare, ut supponitur, et id, quod dicit, in rigore non est omnino falsum, sed aliquem sensum verum habet, quem ipse intendit et profert; ergo in rigore nec mentitur, nec jurat. Probatur consequentia, quia ut dixit Gregorius: *Humanæ aures talia verba judicant, qualia exterius sonant; divina vero judicia talia audiunt, qualia ex intimis proferuntur*, 22, quæst. 5; intentio enim discernit actionem. Minor autem declaratur, quia cum quis profert verba ambigua, licet ipse teneatur in uno sensu loqui, non ideo privantur verba altera significatione, quam secundum se habent, vel habere possunt; ergo, licet quis peccet non utendo verbis in sensu quem debet, potest nihilominus loqui in sensu vero, et consequenter non mentiri, licet aliter peccet. Confirmatur ex doctrina D. Thomæ 2. 2, quæst. 55, art. 3, ubi astutiam ponit inter vitia prudentiae contraria, et inter astutias vitiosas numerat in articulis sequentibus dolum et fraudem; et præsertim art. 3, ad

2, declarat astutiam uti aliis vitiis ad exequendum intentum suum, ut avaritia, vel injustitia. In præsenti autem illa amphibologia videatur esse astutia quædam iniqua; non est ergo in rigore mendacium, sed imprudentia, a qua procedit vel injusta deceptio, vel simulata locutio indebita, vel irreligiositas, si ad datur juramentum. His ergo modis est vitiosa illa locutio, licet non sit mendacium.

5. Explicatur quomodo prædicta amphibologia non repugnet veritati. — Potest tamen esse peccatum mortale, et habere injustitiam adjunctam. — Nec refert quod simulata locutio indebita, et per excessum repugnare videatur veritati et fidelitati humanæ, quia non repugnat per defectum veritatis, vel contrarietatem falsitatis, sed per nimiam occultationem veritatis revelandæ, et per quamdam circumventionem dolosam, quæ licet sine rigoroso mendacio fiat, simplici veritati contraria est. Est ergo illud aliud genus peccati, quod frequenter habet injustitiam adjunctam, et in hac parte potest esse mortale. Adjungere vero ibi juramentum, est clara irreligiositas, quia est sumere nomen Dei in vanum, et saltem deest comes judicii et justitiae; non tamen est in rigore perjurium, ut dictum est, quia non deest veritas. Poterit vero facile participare rationem scandalii, propter speciem externam perjurii, quæ secundum reductionem quamdam ad malitiam perjurii pertinet. Poterit etiam esse perniciosa dolositas, si cum injusto documento proximi fiat, et inde poterit esse peccatum mortale injustitiae, et inde etiam augebitur irreligiositatis malitia.

6. Et hæc maxime procedunt, quando verba ipsa in aliquo sensu habent vel recipiunt significationem ambiguam, sive id sit propter multiplicem significationem, quam ex se habent, sive propter occurrentes circumstantias, cum quibus conjuncta, et interrogationi in debito sensu accommodata, verum aliquem sensum recipiunt, ut fere contingit in casibus supra positis. Quando autem solum suppletur sensus per internam additionem mere voluntariam, probabile est non excusari proprium mendacium et perjurium, licet sit res dubia; nihilominus tamen in rigore non est perjurium, licet sit grave peccatum. Supererat hoc loco dicendum de malitia facti juramenti ex defectu intentionis jurandi, sed quia iud frequentius contingit in juramento promissorio, et in illo habet specialem difficultatem, infra commodius tractabitur.

CAPUT XII.

UTRUM JURAMENTUM ASSERTORIUM, CUI JUDICIUM VEL JUSTITIA DEEST, SIT MORTALE PECCATUM?

1. Aperitur sensus quæstionis. — Blasphemia accidentaria est juramento — Diximus de rigoroso perjurio ex defectu veritatis, quæ est præcipua in juramento; nunc de defectibus aliorum comitum breviter dicendum est. Debet autem intelligi quæstio præcise; nam, ut dixi, hi defectus se habent sicut includens et inclusum: nam juramento, cui deest veritas, etiam deest judicium; et e converso tantus potest esse defectus judicii, ut redundet in defectum veritatis, et ex ea parte sit peccatum mortale, juxta supra dicta de juramento incauto. Hic vero præcise considerandus est unusquisque horum defectuum sine aliorum admixtione. Multoque majori ratione abstracti sunt alii defectus accidentarii juramento, ut erit blasphemieæ pravitas, si tanta sit turpitudine in modo jurandi, ut in illam declinet; illa enim accidentaria est juramento, ut tale est, ideoque ad præsentem disputationem non pertinet; sed de illa suo loco dictum est.

2. Quod peccatum non dicatur mortale ex genere. — In quo distinguatur peccatum mortale a veniali ex genere. — Supponimus deinde, in quocumque defectu trium comitum juramenti committi peccatum aliquod; difficultas ergo est, quando solum est in judicio vel justitia, an sufficiat ad peccatum mortale. Et ratio dubitandi potest sumi ex D. Thoma, q. 98, nam in art. 1 et 2 dicit, hæc esse perjuria, et in art. 3, concludit perjurium esse peccatum mortale, loquens de perjurio in eadem generalitate. Ratione item declaratur, quia juramentum vanum quocumque modo est peccatum contra religionem, et contra illud præceptum Decalogi: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*: ergo ex suo genere est peccatum mortale; ergo ex vi illius deordinationis præcise poterit esse mortale in aliqua materia. Prima consequentia patet, quia illud peccatum dicitur ex suo genere mortale, quod opponitur gravissimæ virtuti, et præcepto; tale autem est præceptum illud, et virtus religionis. Et similiter probatur consequentia secunda, nam in hoc distinguitur peccatum mortale ex suo genere a veniali ex suo, quod hoc nunquam potest fieri mortale, nisi ex accidentalí

circumstantia transferatur in aliam speciem; illud vero permanens in propria specie et materia potest esse mortale. Confirmatur primo, quia juramentum vanum dicitur, quod frusta et sine necessitate fit; dicitur autem Exod. 20: *Non habebit insontem Dominus, qui assumpserit nomen ejus frustra: quæ verba indicant punitionem gravem, et consequenter etiam gravem culpam.* Confirmatur secundo, quia sub hoc juramento comprehenditur juramentum præceps, seu temerarium, quod sine judicio et discretione fit: tale autem juramentum gravem habet deformitatem, saltem ratione periculi, quia sic jurans facile perjurat, maxime si frequenter id faciat, et ideo Sancti Patres titulo et nomine perjurii hoc reprehendunt.

3. *Tale juramentum, si adsit veritas, et absit contemptus, non est mortale.* — Dico primo: juramentum assertorium, cui inest veritas sufficienter cogitata et cognita, solumque illi deest necessitas, vel utilitas, nunquam est in individuo peccatum mortale, dummodo absit contemptus. Assertio est communis omnium Theologorum et Summistarum in hac materia, quos in re clara referre necessarium non est. Ratio omnium est, quia tunc Deus non adducitur in testem falsitatis, nec in re, nec in conscientia jurantis, ut supponitur; ergo ex hac parte non fit Deo injuria: quod vero divina auctoritas interponatur ad confirmandam rem veram levem, aut vanam, id est parvi seu nullius momenti, non est gravis irreverentia; ergo ex parvitate materiæ semper est veniale peccatum, in illo præcise censetur. Minor declaratur, quia per talem invocationem Dei non agitur contra aliquod Dei attributum, ita ut macula in eo ponatur, quantum est ex parte jurantis, sicut fit, quando adducitur in testem falsitatis.

4. *Licet sit contra Dei auctoritatem, non est tamen mortale.* — Dices: fit contra divinam auctoritatem et majestatem, quando ad res vanas confirmandas supra veritas trahitur, quantum est ex parte hominis. Nam etiam gravi homini fit non levis injuria, si ad testificandum in hujusmodi rebus vocetur, et si vocaretur rex vel Pontifex, gravior esset injuria; ergo si invocetur Deus, erit gravissima injuria. Respondeo, fieri quidem tunc aliquo modo contra Dei auctoritatem, et ideo illud esse aliquod peccatum. Dico tamen non fieri quasi destruendo ipsam Dei majestatem in se, sicut destrueretur ejus veritas mentiendo sed solum fit, non illam tractando cum debita re-

verentia, quod non sufficit semper ad peccatum mortale. Sie enim orando sive attentione, contra Dei auctoritatem committitur; tamen in illo ordine levius est culpa, quia non est illa gravis materia irreverentiae; ita ergo est in praesenti. Nec argumentum illud ab humanis sumptum probat hanc injuriam esse gravem in suo ordine, sed solum esse in altiori ordine et specie offensionis, quam sit inter homines. Accedit, quod per invocationem Dei, quae per juramentum fit, non adducitur revera persona Dei ad testificandum, sicut inter homines fieri solet; sed solum invocatur, et offertur, quantum est ex parte hominis, et ex hac parte leviorem habet offensionis modum. Denique, solus defectus judicii, seu necessitatis non evacuat finem juramenti, sicut defectus falsitatis; et ideo præcise sumptus ille defectus non inducit gravem malitiam.

5. *Poterit esse mortale, si modus jurandi sit temerarius et incensus.* — *Peccata venialia ratione contemptus sunt mortalia.* — Locutus sum autem in assertione de juramento, cui inest veritas sufficienter considerata et cognita, quia si defectus judicii extendatur ad temerarium et incusum modum jurandi, poterit ex ea parte committi peccatum mortale; sed ibi jam admiscetur defectus veritatis, saltem in morali periculo, et ideo id non est contra sensum assertionis positæ. Posui etiam in conclusione limitationem: *Nisi adsit contemptus,* quia ratione contemptus solent peccata fieri mortalia, ut in materia de Legibus latius explicatur. Et in praesenti habet maiorem rationem, quia talis contemptus cadit in ipsum Deum, per quem juratur; contemptus autem Dei gravissima illius injuria est, ut per se constat.

6. *Quomodo perjurium ex suo genere sit peccatum mortale.* — Dices, hinc fieri, omne juramentum vanum esse peccatum mortale, quia ex propria ratione sua continet contemptum Dei; nam D. Thomas, dicta q. 98, art. 3, dicit perjurium in sua ratione continere contemptum Dei; quod probat, quia inde habet rationem culpæ, quod ad irreverentiam Dei pertinet. Hæc autem ratio æque procedit in omni juramento pravo, in omni enim illo ratio culpæ provenit ex irreverentia Dei, nam etiam juramentum vanum ob hanc causam peccatum est; ergo ex propria ratione continet contemptum, et consequenter erit etiam peccatum mortale. Respondeo, illa ratione in rigore non probari, omne perjurium in

individuo esse peccatum mortale, sed solum ex suo genere tale esse; quod fortasse significare voluit divus Thomas, cum non absolute dixit perjurium esse peccatum mortale, sed restrictionem addidit, *Perjurium ex sui ratione*, id est, ex suo genere, loquitur enim ibi de perjurio in genere. Inde vero optime inferri potest, perjurium simpliciter esse semper peccatum mortale, non tamen idem sequitur de perjurio secundum quid, prout est vanum juramentum verum. Contemptus ergo ille, qui continetur in irreverentia Dei, per se, et ut talis est, non semper est formalis, sed materialis, qui non semper sufficit ad malitiam mortalem. Nos autem in limitatione dicta loquimur de contemptu formalis, quo ipsa Dei irreverentia intenditur, vel nomen ejus pro nihilo aestimatur; hoc enim est proprius contemni, quod sine gravissima deordinatione non fit, ut constat.

7. *Juramentum assertorium defectu justitiae regulariter est veniale præcise a circumstantiis.* — *Narratio de peccato mortali potest nullum esse peccatum.* — Dico secundo: juramentum assertorium, cui deest tantum justitia, quatenus contra religionem est, regulariter est veniale, ex circumstantiis vero interdum potest esse mortale. Loquimur de solo assertorio juramento; nam de promissorio, ut tale est, paulo post dicemus. Et ita est assertio communis et facilis, eodemque modo probanda, quo præcedens. Quia hic defectus non evanescat directe finem juramenti, nec facit Deum testem mendacii, sed ad summum facit testimoniū rei pravæ et indecentis, quod per se non est gravis injuria. Declaratur præterea, quia licet narratio sit de peccato mortali, saepè ipsa non est peccatum saltem mortale, quia non fit cum complacentia in illo, nec cum injuria tertii, nec cum scandalo; imo si illa narratio habeat honestam causam, vel necessitatem, poterit nullum esse peccatum; si vero leviter fiat, tantum erit de se peccatum veniale. Ergo juramento firmare illam, vel nullum est peccatum, si ad bonum finem cum utilitate vel necessitate fiat, vel solum erit venialis culpa per se pertinens ad defectum judicii, et licet augeatur ex materia fœditate, non tamen ita graviter, seu infinite, ut fiat mortalis, cum materia proxima juramenti peccatum mortale non sit, ut supponitur.

8. *An juramentum assertorium de re turpi sit mortale peccatum.* — Sed quid si narratio ipsa sit peccatum mortale, ut si quis narret peccatum mortale infamando proximum, vel complacendo in illo? Videtur enim tunc committi gravis irreverentia Dei, adducendo illum in testem turpis assertionis: a qua sententia non abhorret Soto, d. q. 4, ad 3, § *De secundo*, in fin. Sed nihilominus, considerata præcise ratione juramenti, quæ est testimonialis veritatis, videtur accidentarium illi, quod illa veritas narretur peccando vel non peccando; et ideo licet totus ille actus sit peccatum mortale aliunde, nihilominus malitia, quæ illi additur ratione juramenti irreligiose superadditi, solum videtur venialis, quia juramentum per se non cadit in illam assertionem, ut malam, sed ut veram. Excipendum tamen videtur, nisi juramentum ipsum assumatur ut instrumentum peccandi, id est, nisi malitia ipsa pravæ narrationis per juramentum augetur, ut si quis, verbi gratia, infamet proximum contra justitiam narrando veritatem occultam, et ut probabilius fiat infamia, juramentum adjungat. Videtur enim tunc augeri graviter malitia contra religionem, et irreverentia in Deum, ita ut hoc titulo necessarium sit, circumstantiam illam in confessione explicare; quia nomen Dei assumitur quasi instrumentum ad faciendam injuriam gravem proximo, quod gravem injuriam Dei continet. Et propter hanc exceptionem addidi in assertione limitationem illam *regulariter*, quæ ex dictis satis declarata et probata relinquitur. Et fortasse hoc solum intendit Soto.

9. *Solvitur dubitatio.* — Ad rationem ergo dubitandi, respondeo aequivocationem commititi; nam in juramento vano duo considerantur: unum est species juramenti pravi ut sic; aliud est determinatio ad tales defectum solius vanitatis, seu superfluitatis. Si ergo sit sermo de specie juramenti pravi, seu perjurii late sumptui, sic verum est esse mortale ex genere, et hoc solum intendit D. Thomas, et probat ratio ibi facta. Nos autem loquimur de juramento vano, ut præcise determinato ad malitiam, quam ex solo defectu causæ vel necessitatis habere potest, et sic dici potest non esse mortale etiam ex genere talis circumstantiæ, quia in illa præcise sistendo nunquam fit mortale, nisi transitus ad aliam fiat. Hoc autem satis est ut ille actus in sua specie absoluta consideratus, dicatur peccatum mortale ex genere, quia intra latitudinem ejus virtutis, et per defectum aliarum circumstantiarum ejusdem etiam virtutis, crescere potest ad malitiam mortalem, quæ tota una esse censemur, et ejusdem speciei, ut supra dixi. Ad primam confirmationem dicitur, in illo loco Exodi maxime

prohiberi juramentum falsum; imo multi exponunt: *Non assumes in vanum, id est, mendaciter*, nam mendacium, et quidquid est fictum, nomine vani significatur. Et saltem certum est, falsum sub vano ibi comprehendendi, et contra illud fieri maxime illam comminacionem, quæ suo modo locum etiam habet respectu iniqui vel supervacanei juramenti, quia illud etiam punitur; et ideo non habet Deus insontem illum etiam, qui sic jurat. Ad secundam confirmationem supra declaratum est, quomodo juramentum temerarium vel ineustum sit peccatum mortale, et qualis sit illa malitia; ostendimus enim illam proprie pertinere ad defectum veritatis, potius quam solius judicii.

CAPUT XIII.

UTRUM INDUCERE ALIUM AD JURANDUM, QUANDO PER FALSOS DEOS JURATORUS EST, SIT PECCATUM.

1. *Ratio dubitandi.* — Quamvis in præsenti de perjurio contra verum Deum præcipue tractemus, nihilominus hanc quæstionem præmittimus, tum quia per se est necessaria, tum etiam quia juxta illam sunt aliæ definienda. Ratio autem dubitandi est, quia cum juramentum per falsos deos sit intrinsece malum, non videtur posse esse licitum inducere alium ad sic jurandum, quia non licet alium inducere ad aliquod malum faciendum. Et confirmatur, quia non licet idololatram inducere ad sacrificandum diis suis, vel ad orandum illos; ergo nec ad jurandum per illos, quia perinde hic actus est idolatriæ et superstitionis, sicut reliqui.

2. *Prima assertio, non licere aliquem inducere determinate ad jurandum per idola.* — Breviter tamen ex doctrina Augustini, Epist. 154, et D. Thomæ, d. q. 98, art. 4, ad 4, quam Theologi omnes et Summistæ sequuntur, et Doctores, in c. *Moret*, 22, quæst. 1, dicendum est, aliud esse loqui de juramento absolute et generatim, seu abstracte sumpto, aliud de juramento in specie contracto ad juramentum per falsos deos: et similiter aliud esse petere ab aliquo ut juret, per falsos deos, aliud vero esse petere ut juret ab illo, qui juratorus est per falsos deos. Primo ergo dicendum est, non licere aliquem inducere determinate, ut juret per falsos deos. Ita D. Thomas dicens, licere uti juramento ejus, qui per falsos deos jurat, non tamen licere illum inducere *ut per falsos*

deos juret. Idem ibi Cajet., Soto, et alii, et Covar., d. p. 1, § 1, n. 10. Et hoc videtur probare ratio dubitandi proposita, quia non licet aliquem inducere determinate ad id, quod malum est, quia hoc est directe tentare illum. Item qui consultit aut petit actum malum, est causa ejus; sed qui est causa peccati, male agit; ergo. Item non licet ab aliquo petere, quod ipse non potest licite præstare, ut supra tract. 3, 1, 2, c. 48, diximus: sed nullus potest licite per falsos deos jurare; ergo nemo potest licite hoc ab altero petere. Nihilominus tamen non desunt, qui ab hac veritate dissentiant, magis fortasse in modo loquendi, quam in re, de qua dissensione statim dicam.

3. *Secunda assertio, non esse per se malum petere juramentum ab eo quem constat juraturum esse per idola — Licitum esse petere mutuum ab eo qui petit usuras, et accipit.* — Secundo dicendum est, non esse per se malum petere ut juret, ab eo, quem constat juraturum esse per falsos deos; ut tamen id sine ullo peccato fiat, vel necessitas, vel moralis utilitas intercedat necesse est. Prior pars communis est ex August., D. Thoma, et aliis auctoribus citatis. Et ratio est, quia qui ab alio petit ut juret rem de se licitam, et que sine peccato fieri potest, postulat; ergo per se non inducit ad malum, sed ad bonum. Quod autem aliud ex sua malitia id præstitur sit per falsos deos jurando, ipsi imputatur, non alteri, qui bonam rem petuit; ergo per se, et natura sua illa petitio non est mala. Confirmari hoc solet nonnullis exemplis ex Scriptura sumptis, ut de juramento inter Abraham et Abimelech, et inter Isaac et Abimelech, Gen. 21 et 26; et inter Jacob et Laban, Gen. 31. Sed haec non multum cogunt, tum quia non constat Abimelech aut Laban jurasse per falsos deos; tum etiam quia illi non tam induci sunt, quam sponte sese obtulerunt ad jurandum, et acceptare juramentum infidelis minus esse videatur quam postulare. Denique a simili confirmatur, quia licitum est ab iniquo mercatore mutuum petere, etiamsi sit exacturus usuras, et petere a maleficio ut maleficium destruat, cum potest licito modo id facere, licet ipse malitia sua non sine arte prava illud sit destruetus. Quia in his et similibus casibus non cooperamur peccato alterius, sed utimur in bonum malitia ejus, vel potius materiali illa actione, quæ de se bona est, et bene fieri potest, licet ille male eam faciat, quæ malitia non sit a petente actum, sed permittitur ut ab alio fiat.

CAP. XIII. AN INDUCERE ALIQUEM AD JURAMENTUM PER IDOLA, ETC.

4. Dices: quamvis physice hoc verum sit, tamen moraliter ille, qui petit, est causa peccati alterius, quia si ipse non peteret actum, alter non peccaret; ergo fuit moralis causa talis peccati. Item ille petit prævidendo effectum peccati (ut supponitur); ergo voluit peccatum in ipsa causa. Item petendo præbuit alteri occasionem peccandi; ergo dedit illi scandalum, quod intrinsece malum est.

5. *Conditiones requisitæ ut licita sit inducere ad jurandum.* — *Prima conditio.* — Propter hæc, posita est ultima pars assertionis; circa quam notandæ sunt conditiones necessariae, ut hæc inducere et petitio debito modo fiat. Prima sit quasi ex parte dispositionis intellectus necessariae in illo, a quo postulatur juramentum; necessarium enim videtur ut habeat aliquam notitiam saltem confusam veri Dei, ut possit per illum jurare, si velit. Hanc conditionem prætermissam video ab auctoribus in hoc speciali puncto; sumi autem potest ex iis quæ diximus de maleficio, in d. c. 48, nam ut ab illo liceat petere destructionem maleficii, necessarium est ut ipse norit modum licitum destruendi illud. Quia parum refert ut modus licitus sit in se possibilis, si huic personæ est ignotus, nam eo ipso est illi impossibilis; et consequenter si ab illa petatur destructio maleficii, non petitur nisi quatenus per maleficium fieri potest, quia non petitur ab ipso, nisi ut ille novit, et potest illam facere. Hæc autem ratio eodem modo in præsenti locum habet, quia si infidelis ignorat verum Deum, et modum jurandi per ipsum, non potest debito modo jurare; ergo non licet ab illo juramentum petere. Patet consequentia, quia parum refert quod juramentum de se possit recte fieri, si is, a quo petitur, modum ignorat, nam illi talis modus est impossibilis. Unde ab illo tale petitur juramentum, quale ipse novit, et potest facere, quod est juramentum per falsos deos.

6. Verumtamen hæc conditio moraliter impletur seu supponitur, quoties fidelis, seu Christianus juramentum ab idololatra postulat; quia non potest tunc gentilis ille non habere saltem famam aliquam alterius Dei, per quem Christianus, cum quo facit contractum, jurat, seu per quem Christiani jurare consuerunt. Et hoc sufficit ut juramentum per verum Deum non sit simpliciter impossibile tali infideli, quia jam est in potestate ejus plenius informari; et ita voluntarie determinatur ad illum modum illicitum, et negligit alium licitum. Quando vero ipsi idololatræ inter se ju-

dicam), contra charitatem proximi est, offerre illi occasionem multiplicandi peccata sine causa; et contra charitatem et reverentiam Dei est, similem occasionem offerre ad proferenda verba blasphemiae. Nec satis est dicere, alium esse paratum; nam, licet paratus sit, nihilominus sine hac occasione non multiplicaret hæc peccata, et hoc satis est ut charitas obliget. Sed de hoc latius in materia de Scandalo.

9. *Dubia contra superiores conclusiones.* — Superest vero difficultas supra insinuata circa priorem assertionem, et concordiam ejus cum secunda, quia si haec conditiones concurrant, etiam licebit in particulari petere juramentum per falsos deos. Ratio est, quia licet quoad intentionem petentis faciat sensum permisivum et passivum (ut sic dicam), tamen ipsa forma petendi præ se fert inductionem activam, et approbationem talis facti, unde potest generare scandalum. Et aliqui non protest, moraliter loquendo, esse necessarius ille modus petendi; nam ut alter sine difficultate acceptet conditionem jurandi, satis est quod non petatur ab ipso juramentum per Deum cœli et terræ, aut quid simile, sed tantum juramentum. Confirmatur exemplo illo de maleficio, nam certe dici non potest esse licitum petere ab illo, ut maleficio utatur ad destruendum maleficium, etiamsi quis sibi persuadeat non aliter effecturum; quia ille modus petendi includit quamdam approbationem et significationem consensionis in tali modo operandi. Ita ergo est in præsenti. In casu vero de usurario, quia satis per se notum est, eum, qui mutuum petit, cupere non solvere usuras, licet ad id se ostendat promptum, non est periculum approbandi usuras, etiam externa specie, nec consentiendi, quia semper constat solum permittere solutionem eorum. Non oportet ergo æquiparare hos casus, nec nimiam licentiam præbere in materia pertinente ad debitum modum colendi Deum, et quæ attingit externam fidei confessionem, vel aliquid illi derogans. Sit ergo regula generalis, non licere determinate petere juramentum per falsos deos, licet fortasse in aliquo casu licere id posse propter necessitatem, in dicto sensu permissivo vel ostensivo prompti animi ad acceptandum tale juramentum, non quia placeat, sed quia aliud obtineri non potest.

CAPUT XIV.

AN SEMPER SIT PECCATUM, JURAMENTUM AB EO
PETERE QUI PEJERATURUS EST?

1. *Prima assertio, non licere inducere ad jurandum quemquam modo indebito.* — Dico primo: non licet inducere juramentum per verum Deum modo indebito. Per inductionem

lum. Patet, quia illa non est inducere ad tale juramentum, sed acceptatio, et permisio. Et hoc etiam probat exemplum de usurario, et alia argumenta facta.

11. *Differentia assignata inter primam et secundam assertionem.* — *Regula generalis in predicta materia.* — Addo vero tertio, in præsenti materia non posse esse moraliter necessarium, vel conveniens, petere determinate juramentum per falsos deos. Ratio est, quia licet intentionem petentis faciat sensum permisivum et passivum (ut sic dicam), tamen ipsa forma petendi præ se fert inductionem activam, et approbationem talis facti, unde potest generare scandalum. Et aliqui non protest, moraliter loquendo, esse necessarius ille modus petendi; nam ut alter sine difficultate acceptet conditionem jurandi, satis est quod non petatur ab ipso juramentum per Deum cœli et terræ, aut quid simile, sed tantum juramentum. Confirmatur exemplo illo de maleficio, nam certe dici non potest esse licitum petere ab illo, ut maleficio utatur ad destruendum maleficium, etiamsi quis sibi persuadeat non aliter effecturum; quia ille modus petendi includit quamdam approbationem et significationem consensionis in tali modo operandi. Ita ergo est in præsenti. In casu vero de usurario, quia satis per se notum est, eum, qui mutuum petit, cupere non solvere usuras, licet ad id se ostendat promptum, non est periculum approbandi usuras, etiam externa specie, nec consentiendi, quia semper constat solum permittere solutionem eorum. Non oportet ergo æquiparare hos casus, nec nimiam licentiam præbere in materia pertinente ad debitum modum colendi Deum, et quæ attingit externam fidei confessionem, vel aliquid illi derogans. Sit ergo regula generalis, non licere determinate petere juramentum per falsos deos, licet fortasse in aliquo casu licere id posse propter necessitatem, in dicto sensu permissivo vel ostensivo prompti animi ad acceptandum tale juramentum, non quia placeat, sed quia aliud obtineri non potest.

CAPUT XIV.

AN SEMPER SIT PECCATUM, JURAMENTUM AB EO
PETERE QUI PEJERATURUS EST?

1. *Prima assertio, non licere inducere ad jurandum quemquam modo indebito.* — Dico primo: non licet inducere juramentum per verum Deum modo indebito. Per inductionem

CAP. XIV. AN SIT PECCATUM A PEJERATURO PETERE JURAMENTUM.

intelligimus illam, quæ directe fit ad exigendum juramentum cum tali modo. Et sic est clara conclusio, quia non licet inducere ad peccatum; sed omne tale juramentum peccatum est; ergo. Unde juxta modum juramenti erit modus peccati inductionis. Nam si juramentum sit cum proprio perjurio ex defectu veritatis, tunc inducere ad illud erit peccatum mortale, et participabit malitiam perjurii per modum causæ, ut per se constat. Si autem defectus juramenti in eo, qui inducitur, sit veniale peccatum, etiam in inducente non erit mortale, quia illa inducere non habet pro objecto grave peccatum; item quia respectu Dei non excedit irreverentiam levem; respectu vero proximi, qui ad malum inducitur, non est grave nocumentum, ut censeatur mortale peccatum contra charitatem. Hoc autem intelligitur per se, nam ex circumstantia accidentaria posset esse peccatum mortale in inducente, ut si ex contemptu id faceret, vel si moveretur ex aliqua prava intentione gravi, vel si prævideret grave nocumentum fieri proximo inducendo illum ad talem consuetudinem, et maxime si esset talis persona, quæ ex officio teneretur bene instruere alium, ut pater, rector, etc. Sed hæc non oriuntur ex speciali obligatione juramenti, et ideo satis fuerit illa attigisse.

2. *Peccatum esse petere ab alio juramentum, etiam verum, sine necessitate.* — Hinc sequitur primo, semper esse peccatum, saltem veniale, petere seu exigere ab alio juramentum, etiam verum, sine necessitate, quod vocamus cum defectu judicii. Probatur, quia si ego sine necessitate peto juramentum, alter etiam sine necessitate jurabit; ergo, eo ipso quod sine necessitate peto, aliquid peto quod sine peccato veniali praestari non potest; ergo induco ad illud peccatum, et consequenter illud committo. Dices, imo fieri posse, ut ipsa petitio juramenti inducat respectu alterius necessitatem jurandi, et consequenter excusat illum a peccato veniali; quia si non exigeretur ab eo juramentum, sine causa juraret, et ideo venialiter peccaret; postquam autem exigitur, jam non peccat, quia ex quadam necessitate jurat; ergo tunc qui petit, licet sine causa rationabili, vel necessitate petat, de facto non inducit ad male jurandum; ergo non peccabit. Respondetur imprimis non satis esse ad excusandum jurantem, quod postulatus et rogatus juret verum, si in re non subest alia causa jurandi, quia sola petitio non inducit necessitatem, nisi honestam causam supponit.

4. *Semper esse illicitum petere ab eo juramentum, qui illud sine injustitia vel turpitudo ne præstare nequit.* — Secundo, sequitur ex dictis semper esse peccatum petere ab alio juramentum, quod sine injustitia, vel turpitudo ne præstari non potest. Hoc etiam est evidens ex illo principio, quod tale juramentum sine peccato fieri non potest; ergo illud petere, est intrinsece malum, in eodem genere malitiae. Unde etiam fit ut in gravitate malitiae etiam æquiparentur hæc duo, nam quantum fuerit peccatum in eo, qui sic jurat, tantum erit in petente, id est, si in uno veniale, etiam in alio; si mortale, similiter erit mortale. Quamvis intra suam latitudinem semper videatur gravius peccare inducens, quia est prima origo peccati, et quia agit contra religionem, et contra proximi charitatem, et quia regulariter magis voluntarie peccat. Dixi autem, quod sine turpitudo ne præstari non potest. Nam si tale sit juramentum, ut sine injustitia fieri